

Pia Quist er professor i sociolingvistik ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab Københavns Universitet. Hun har i mere end 20 år forsket og udgivet videnskabelige arbejder inden for sociolingvistikken og dialektforskningen med særlig fokus på moderne dansk talesprog.

Keywords: Urbane lyduniverser, sprog, narrativer, 20. århundrede, København, folkelingvistik, semiotik.

BYKVARTERERNES FORESTILLEDE KLANG

En folkelingvistisk undersøgelse af københavnernes opfattelser af byens sprog

I denne artikel præsenteres en undersøgelse af fortællinger om sprog i København skrevet af 51 københavnere. Selvom sprog sjældent behandles i forbindelse med lydhistorie, udgør mangfoldigheden af sprog i byen en central del af byens lyduniverser. Samtaler, råb og sang, for eksempel på torvet, i bussen eller i baggården, fungerer som semiotiske elementer i menneskers konstruktioner af og navigation i byens rum. Undersøgelsen konkluderer, at de københavnere, der deltog i undersøgelsen, på ingen måde oplever sprog som meningsneutrale dele af byens lydbillede. Tværtimod understreger deltagernes historier, at lyd indgår som et tegn i den altid igangværende produktion af byens mange betydninger.

”Jeg kan godt savne de tydelige kvarter-dialekter. Der er en helt særlig charme ved, at et kvarter får sin egen klang, og at man på den måde, kan sætte lyd på sin barndomsgade.” (Louise, født 1991, opvokset i København K)

Denne artikel præsenterer en undersøgelse af københavnernes berettede erfaringer, oplevelser og forestillinger om sprog og dialekter som en del af byens perciperede lyduniverser. Det indledende citat af Louise illustrerer, hvordan

mange københavnere oplever, at byens kvarterer har, eller har haft, deres egne dialekter. Og også at denne oplevelse ofte forbindes med en nostalgisk fortrydelse over, at det ikke længere er sådan.

Erindringen om barndommens kvarter er forbundet med minder om dets sprog og lyd. Og på trods af at det blandt sprogforskere er vanskeligt at beskrive og verificere objektive, lingvistiske forskelle mellem byens boligkvarterer, tyder undersøgelsen på, at den subjektive oplevelse og fortællingen om forskellene i høj grad eksisterer. Byens mangfoldighed af sprog udgør en central del af dens lyduniverser – både de erindrede, forestillede og reelle – selvom den sjældent behandles i lydhistorisk sammenhæng. Sprog indgår som semiotiske elementer i menneskers skabelse af og navigation i byens rum og kvarterer. Denne artikel drejer sig derfor om den rolle, lyden af sprog spiller for københavnernes konstruktioner af byens kvartersidentiteter, samt de holdninger og værdier, som gennem perceptionen af sprog knyttes til byens mennesker og steder. I artiklen præsenteres først, hvordan sprog med udgangspunkt i bl.a. den franske semiotiker Roland Barthes teori om betydningsdannelse kan indtænkes i den eksisterende forskning i byens lyduniverser.

Dernæst sættes studiet af lyduniverser i relation til den sociolingvistiske forskningstradition *perceptual dialectology*, som tilbyder en metodisk og teoretisk ramme for analysen af menneskers narrativer og erfaringer med sproglig variation. Herefter gennemgås artiklens datamateriale, der blev indsamlet online i efteråret 2020 i forbindelse med forskningsprojektet *Lyden af Hovedstaden*. Heri indgår 51 fortællinger om oplevelser af sprog i København. De danner udgangspunkt for analysen, der præsenteres inden artiklen afrundes med en konklusion og diskussion af betydningen af perceptionen af sprog for byens oplevede lyduniverser.

Byens lyd

Byen består af en række udtryk, som vi på den ene side kan beskrive som fysiske og objektive. Det er for eksempel bygninger, veje, skilte, men også lyd (lydbølger) fra trafik, mennesker og dyr. På den anden side tilskriver vi disse udtryk betydninger, som derved bliver til tegn. Ved at aflæse byens forskellige tegn, oplever og kategoriserer vi dem – bygninger, veje, gader og så videre opleves som for eksempel nye, gamle, spændende, lukkede, officielle eller private. Det samme gør vi med lyd. Nogle lyde hører vi som støj, andre som behagelige, dragende, irriterende. Roland Barthes argumenterer for, at vi åbner analysen af byens rum for dens mangfoldighed af sådanne betydninger, idet byen kan betragtes som ‘et sprog’:

“The city is a discourse and this discourse is truly a language: the city speaks to its inhabitants, we speak our city, the city where we are, simply by living in it.”¹

Barthes er tegnteoretiker og dermed optaget af omgivelsernes tegn. Alle byens udtryk bliver i og med vores erfaringer og levede liv i byen til betydninger. Disse udgør tilsammen byens diskurs, eller *sprog*, og det er en væsentlig pointe hos Barthes, at disse altid forandrer sig. Byens betydninger er aldrig fikserede, men kan som alle tekster læses og fortolkes på utallige måder. Og det er netop disse mere uhåndgribelige betydninger og fortolkninger af byens oplevede lyd, som skal analyseres i denne artikel. Når Barthes taler om, at byen skal opfattes som et sprog, og når han skriver ”we speak our city”, kan det både forstås sådan, at byen i bred forstand kan opfattes som en afspejling af alle former for diskurs og mere konkret, at byen slet og ret er de fortællinger, vi hele tiden konstruerer om den. Vores sprogliggjorte fortolkninger af byen er byens diskurs. De fortællinger om sprog i byen, som vi indsamlede i forbindelse med projektet *Lyden af Hovedstaden*, kan anskues i dette lys. Københavnernes forskellige fortællinger kan ses som udtryk for de altid skiftende betydninger, som mennesker i byen skaber på baggrund af byens lyde, i dette tilfælde de opfattede sproglige lyde, som har forplantet sig til elementer i københavnernes forståelser af byen og dens forskellige kvarterer.

Lydhistorikere har også beskæftiget sig med betydninger og oplevelser af lyd som foranderlige over tid. Raymond Murray Schafer var en af de første til at sætte fokus på, hvordan vores omgivende lyd skaber lyduniverser (*soundscales*), som forandrer sig over tid og er med til at definere vores steder, og ikke mindst vores oplevelser af steder.² Med et andet teoretisk udgangspunkt end Barthes har den historiske lydforskning blandt andet beskæftiget sig med byens trafiklyde, kirkeklokker, gaderåb og -sang i ældre og moderne samfund.³ Fælles for forskningen er forståelsen af lyd som et kulturelt produkt med en kulturel ’effekt’.⁴ Schafer introducerede begreberne *hifi* og *lofi* til at beskrive forskellige typer lyduniverser, som har præget henholdsvis før-moderne og moderne samfund. Lyduniverserne i storbyen før industrialiseringen og den motordrevne trafiks fremkomst var karakteriserede ved at være *hifi*-samfund. Der var færre og også lavere lyde, således at enkeltlyde, som for eksempel stemmer, kirkeklokker og hestehove på brosten, hørtes tydeligere og var nemme at identificere og differentiere fra hinanden. *Lofi*-samfund i modsætning hertil, er karakteriserede ved mange og høje lyde fra biler, tog, maskiner – lyde som overdøver hinanden og dermed gør det vanskeligt for

1 Barthes 1997, 160.

2 Schafer 1993 (1977).

3 Se fx Andersen 2020; Bailey 1996; Garrioch 2003.

4 Rosenfeld 2011, 318.

det menneskelige øre at separere dem. Det talte sprogs position i byens lyduniverser har uden tvivl været mere prominent i byens rum, på gader og torve, i *hifi*-samfund sammenlignet med moderne *lofi*-samfund. I *hifi*-samfund har for eksempel vægternes stemmer været tydelige, og gadesælgeres sang og kalden efter kunder har visse steder været gennemtrængende og dominerende.⁵ Men også samtaler på gaden, skænderier, en mors kalden på sine børn og lignende private interaktioner har været en mere markeret del af byens lyduniverser. Schafer har som en af lydforskningens pionerer haft stor betydning for udviklingen af lydskulturens forskningsfelt, men hans lidt rigide forståelse af forskellen mellem fortidens og nutidens lyduniverser er siden blevet diskuteret og nuanceret af andre forskere, der bl.a. har argumenteret for, at der også i moderne tid sker en tilpasning af menneskets evne til at lytte til og skelne byens lyde fra hinanden.⁶ Som en overordnet model for forskellene på lyduniverser i førmoderne og moderne samfund er Schafers skelnen dog stadig brugbar.

De beretninger om byens talte sprog, som analyseres nedenfor, tager alle udgangspunkt i erfaringer fra København i sidste halvdel af det 20. århundrede, det vil sige et moderne *lofi*-samfund, hvor høj trafiklyd dominerer byrummet og gør det vanskeligere at tyde og udskille enkeltlyde. Når københavnere i deres færden gennem byen møder det talte sprog, er det derfor sjældent i form af gaderåb eller -sang. Mødet med andre københavnernes sprog sker typisk over kort afstand enten i én-til-én interaktion mellem en kunde og ekspedient, buschauffør, taxachauffør og så videre, eller ved at overhøre andre på kort afstand tale sammen i en bus, metro eller ved nabobordet på en café. De fleste beretninger i vores materiale om 'de andre' københavnernes sprog omhandler derfor også typisk en oplevet situation i en bagerbutik, på et apotek eller en restaurant. Nogle nævner også den måde gadenavne udtales på i bussen. Lad os se på et enkelt eksempel, som også rummer flere af de narrative elementer, der karakteriserer materialet:

Har I nogensinde taget bussen til Hellerup? Bussproget påvirker nu udtalen af vejnavne, således udtales Gustav Adolfsgade med tryk på *dol*. Gl. Vartovvej udtales med tryk på alle stavelser og ikke som før på Var. De samme „busudtaler“ findes også f.eks. i Lyngby. Sorgenfrigårdsvej har tryk på „fri“. Blev det bare i busserne, var det måske af mindre betydning, men nu breder det sig som den korrekte udtalemåde. [Kvinde, Amager, født 1939]⁷

---

5 Nielsen 2007.

6 For en oversigt over kritikken af Schafers forskning, se: Kelman 2010.

7 Beretningerne gengives, som de er skrevet af informanten og videregivet til os. Vi retter således ikke stave- eller slåfejl eller ændrer i teksten på anden vis. Bortset fra pseudonymet Louise i artiklens indledende eksempel nævnes informantens navn ikke, men der oplyses om køn, fødested og -år.

Det bemærkes, når udtalen af et gadenavn afviger fra den vante. Fx hvis buschaufføren lægger trykket på andenstavelsen i Adolf (i Gustav Adolfsgade) og i Vartov (i Gammel Vartov Vej). Foto af dame, der stiger ud af bussen mellem Valby og Hellerup, 1930–1945. Helmer Lund Hansen/Københavns Museum.

Kvinden her møder det talte sprog gennem en højttaler i bussen⁸ og karakteriserer det som et særligt sprog: ”bussproget”. Stemmen i bussen er på sin vis afkoblet det konkrete byrum, men bliver alligevel en del af kvindens oplevelse af byens sprog på busturen gennem byens gader. Udtalen af specifikke vejnavne er anderledes end hun forventer, hvilket hun reagerer på ved at ytre bekymring over, at udtalerne bliver taget op af andre københavnere og brugt uden for bussen. Eksemplet illustrerer, at det talte sprog er en del af byens lyduniverser, som også i *lofi*-samfund opfattes som tegn for byens steder.

Kvinden fra Amager gør som stort set alle i de indsamlede beretninger, hun udtrykker holdninger til det oplevede sprog. Hun skriver det ikke direkte, men hendes angivelser af stavelsestryk på de forskellige vejnavne indikerer, at hun mener, der findes ældre udtaler af navnene, som for hende er de korrekte og som står i kontrast til nye og ukorrekte udtaler. Sådanne vurderende holdninger er gennemgående i materialet. Det talte sprog, som informanterne beretter om, op-

8 Det kan være buschaufføren eller en båndet stemme, der udtaler gadenavnene. Kvinden har formentlig erfaring med begge dele.

fattes som for eksempel autentisk, rigtigt, forkert, smukt, grimt, nyt, oprindeligt og så videre.

Perceptuel dialektologi

Lydforskernes forståelse af lyd som perciperet, oplevet og fortolket gennem vores kulturelle filtre, har flere paralleller i sprogforskningen. Relevant i vores sammenhæng er disciplinerne perceptuel dialektologi⁹ og folkelingvistik.¹⁰ Det er discipliner, som er optaget af at afdække og forstå folks perceptioner og holdninger til sprog og dialekter, snarere end at beskrive de sproglige strukturer i fonetiske eller grammatiske termer. Det er nemlig veldokumenteret, at der kan være stor forskel på sprogforskere og dialektologers lingvistiske beskrivelser af faktisk sprogbrug på den ene side og folks oplevelser af, hvordan de selv og andre taler på den anden. Med andre ord, de objektive sprogbeskrivelser (parallel til lydforskningens objektive lydmålinger) er forskellig fra folks subjektive sprogbeskrivelser. Med Barthes kan man udtrykke det sådan, at sprogs lyd opleves og fortolkes som tegn, som kan være det komplet modsatte og i princippet være helt afkoblet fra den faktiske lyd: "signification, therefore, is experienced as in complete opposition to objective data".¹¹

Dette forhold fører ikke sjældent til meget forskellige udlægninger af en given sprogsituation mellem forskere og lægfolk. I dansk sammenhæng dokumenterede sprogforskere for eksempel for nylig, at unge i Nexø på Bornholm ikke brugte den bornholmske dialekt i dagligdagen. Men resultatet blev ikke godtaget uden skepsis af hverken bornholmere eller øens gæster. Mange oplevede nemlig – og oplever fortsat – bornholmsk som en levende og udbredt dialekt. Uagtet forskernes dokumentation af det modsatte.¹² I sådanne tilfælde hvor sprogforskere og sprogbrugere har forskellige opfattelser af den sproglige virkelighed, kan forskeren vælge at se bort fra brugernes egne oplevelser og betragte dem som kuriositeter og som uvæsentlige. Men inden for disciplinen *perceptual dialectology* fokuserer man netop på sprogbrugernes perceptioner af sproglig forskellighed i udforskningen af sprogedeologier og sprogforandring. Det er således mindre vigtigt, om udtalen af "Gustav Adolfsgade" er blevet udtalt med tryk på "dol" eller ej. Det interessante er, at kvinden fra Amager *oplever* en udtaleforandring, som for hende knyttes til en tolkning af byen og dens mennesker. Ophavsmanden til "folkets lingvistik" Dennis Preston, siger ofte (halvt spøgende, halvt i alvor), at der findes lingvister og så findes der *rigtige mennesker*. Hans pointe er, at lingvister ser og beskriver en anden virkelighed,

---

9 Se fx Cramer & Montgomery 2016.

10 Niedzielski & Preston 2010.

11 Barthes 1997, 160

12 Maegaard, m.fl. 2020.

end den mange almindelige sprogbrugere oplever. Men de almindelige sprogbrugeres virkelighed skal ikke ignoreres, for deres viden om sprog fortæller os noget om de værdier, sociale betydninger, ideologier og identiteter, som skabes i og med erfaringer med sprog. Vores undersøgelse af københavnnerfortællinger om sprog falder inden for denne type sprogforskning. Vi er således i denne undersøgelse mindre interesserede i, hvordan københavnsk rent faktisk har lydt, eller hvordan sproget kan beskrives med lingvistiske begreber. I stedet anvender vi datamaterialet til at få indblik i de forestillinger om sig selv og andre, som københavnnerne skaber gennem deres erfaringer og fortællinger om sprog.

Præsentation af datamaterialet

Materialet består af 51 skriftlige beretninger fra københavnere indsamlet over et halvt år fra december 2020 til sommeren 2021.¹³ Beretningerne er indsamlet i regi af *Lyden af hovedstaden i det 21. århundrede*, der er et delprojekt under forsknings- og formidlingsprojektet *Lyden af Hovedstaden*.¹⁴ Delprojektet benytter sig af *citizen science*-metoder med det formål at skaffe data om sprog i København fra folk og steder, som vi som forskere ellers ikke har adgang til. I sprogvidenskab har man benyttet *citizen science* til dels at skaffe store mængder sprogdata, dels at involvere lægfolk og og aktivt bruge deres viden og indsigter i forskningen. Et eksempel på et sprogvidenskabeligt *citizen science*-projekt er det stort anlagte skoleprojekt i Norge, *Ta tempen på språket!*, hvor skolebørn indsamlede slang og 'ord, som voksne ikke kender'.¹⁵ Indsamlingen gav forskerne et meget stort sprogligt materiale, som de ellers ikke ville have haft adgang til og mundede blandt andet ud i en udstilling om norsk sprog på Oslo Bymuseum. I *Lyden af Hovedstaden* har vi også engageret skoleklasser til indsamling af sprog i København, hvilket dog ikke behandles i nærværende artikel, der fokuserer på dataindsamlingen online.¹⁶ Et centralt element ved anvendelsen af *citizen science*-metoder i sociolingvistiske undersøgelser er netop involveringen af lægfolk ud fra ideen om at, der findes viden hos folk, som kan aktiveres og dokumenteres gennem deres engagement i forskningen.¹⁷ Samtidig vil Københavns Museum, som ankerinstitution i *Lyden af Hovedstaden*, gerne inddrage københavnnerne i fortællingen af deres hovedstads historie og nutid. Vi valgte derfor at indsamle københavnnernes egne fortællinger

---

13 Tak til AC-medarbejder Bo Nissen Knudsen og videnskabelig assistent Anna K. Jørgensen, som har bistået med tilrettelæggelse af indsamlingen, udformning af spørgeskema, hjemmeside samt anonymisering og arkivering af data.

14 www.lydenafhovedstaden.ku.dk. (Besøgt d. 14. november 2021).

15 Svendsen 2018, 144.

16 Se <https://lydenafhovedstaden.ku.dk/delprojekter/lyduniverser-i-det-21.-aarhundrede/> (Besøgt d. 14. november 2021).

17 Om citizen science som sociolingvistisk metode, se Svendsen 2018.

om sprog i byen via en online platform, hvor man kunne bidrage (inter)aktivt til projektets dataindsamling.¹⁸ Gennem bl.a. en pressemeddelelse og medieomtale i Politiken og hos P4 København opfordrede vi borgerne til at deltage. Pressemeddelelsen er vedlagt som bilag og viser, hvordan vi præsenterede undersøgelsen og efterlyste deltagere. Dele af denne tekst gik igen på online-plattformen. Vi efterlyste to typer historier: 1) Dem vi kaldte for *københavnertællinger*, som var målrettet indfødte københavnernes oplevelser med byens forskellige sprog og dialekter, og 2) dem vi kaldte *ankomstfortællinger*, dvs. fortællinger fra tilflyttere om deres oplevelser med sprog i mødet med byen.¹⁹ Det skal her bemærkes, at vi i projektet behandler og benævner både tilflyttere og indfødte som *københavnere*. Alle i København er en del af byens sprog- og lyduniverser, uanset hvor langvarig den enkeltes tilknytning til byen har været. Vi havde på forhånd en fornemmelse af, at københavnere selv skelner skarpt mellem tilflyttere og indfødte, når det angår sprog, og at den førstnævnte gruppe opfattes (og opfatter sig selv) som mindre autentiske talere af københavnsk end andre. Så for at sikre, at også tilflyttere følte sig kaldet til at bidrage, efterlyste vi deres specifikke historier om sprog i København under overskriften *ankomstfortællinger*. De indsamlede sproghistorier kom til at fordele sig næsten ligeligt mellem de to grupper, idet vi modtog 29 beretninger fra indfødte københavnere og 22 fra tilflyttere.

De folk, der hørte om vores undersøgelse og gerne ville bidrage, opsøgte selv vores hjemmeside og fandt frem til formularen, som de skulle skrive deres fortælling i. Det var med andre ord på eget initiativ og helt frivilligt at deltage. Denne fremgangsmåde havde fordele, men naturligvis også ulemper. Fordelen var, at vi nåede bredt ud til alle kvarterer og bydele i København. Vi har besvarelser fra Amager, København K, Frederiksberg, Vesterbro, Nørrebro, Østerbro, Nordvest og Valby. Heldigvis – eller tilfældigvis – valgte næsten lige så mange mænd som kvinder at deltage: 27 kvinder, 21 mænd, en erklærede sig som non-binær og to besvarelser var uden oplysning om køn. Af tabel 1 herunder fremgår, at også aldersfordelingen faldt nogenlunde jævnt mellem deltagerne, dog med flest født i 1940'erne og 50'erne.

1930'erne	1940'erne	1950'erne	1960'erne	1970'erne	1980'erne	1990'erne
3	11	1	5	7	9	6

Tabel 1: Antal besvarelser fra informanter fordelt efter fødeår.

18 AC-medarbejder Bo Nissen Knudsen har løbende opdateret hjemmesiden med et kort over København. Her kan man klikke på en bydel og læse en anonymiseret historie om sprog i byen. På den måde har vi forsøgt at skabe en mere levende hjemmeside med mulighed for at følge med i indsamlingen.

19 Hjemmesiderne kan stadig besøges, men selve indsamlingsdelen er lukket pr juli 2021: <https://lydenafhovedstaden.ku.dk/kobenhavnerhistorier/>
<https://lydenafhovedstaden.ku.dk/ankomstfortaellinger/>

Ulempen ved vores indsamlingsmetode var omvendt, at det formentlig var en bestemt del af københavnernes, dem med særlig interesse, tid, motivation og ikke mindst it-kundskaber, som fandt frem til hjemmesiden og delte deres historie. Vi har således ingen historier fra for eksempel ældre mennesker, som ikke bruger internettet, eller fra yngre, som ikke læser Politiken eller hører DR P4. En anden ulempe ved metoden var, at vi kun har få oplysninger om deltagernes sociale baggrund. Det er ærgerligt, da vi fra tidligere forskning ved, at socialklasse historisk set har været en central faktor for den sproglige variation i København.²⁰ De mest markerede sprogforskelle i København efter industrialiseringen har været dem mellem arbejderklassens sprog, den såkaldte lavkøbenhavnske sociolekt, og middelklassens mere konservative sprog, den såkaldte højkøbenhavnske sociolekt. Men hvis informanten ikke selv kommer ind på i sin beretning, kender vi altså ikke vedkommendes sociale baggrund. Og heller ikke deres etniske baggrund.

Trods disse begrænsninger er materialet rigt og giver såvel i de enkelte beretninger, som i sin helhed indblik i nogle af de erfaringer og sprogideologier, som københavnere oplever i byen. Antallet har desuden et omfang, der er stort nok til, at vi kan afdække mønstre på tværs af besvarelsene, som tilsammen tegner et billede af deltagernes forståelser af sprog i København.

Small stories

De 51 besvarelser varierer en del i længde. Nogle er meget korte på ned til fire-fem linjer. Andre er længere, helt op til to sider. Uanset længden indeholder størstedelen af besvarelsene narrative elementer, der danner en fortællestruktur. En narrativ i traditionel forstand består af en eller anden form for hændelsesforløb.²¹ Denne kan være minimal, men består som minimum af angivelser af punkter i tid, som kobles til hinanden, for eksempel over et liv som i denne fortælling af en kvinde fra Amagerbro, født 1987:

Jeg er opvokset på Amagerbro nær volden. Os fra Amager taler med flade a'er, hurtigt og med masser af slang. Man er slet ikke i tvivl, når folk fra vores del af byen åbner munden.

Jeg bor stadig i samme kvarter, men dialekten har ændret sig markant. Måske fordi den næsten er lidt væk, qua de mange tilflyttere fra andre dele af Danmark. Der er ikke meget brokvarter, over den måde min egen søn på 12 og hans venner taler på. Mine venners forældre var lastbilchauffører, luft-

---

20 Karrebæk, Pedersen, Quist 2018.

21 Ochs 1997.

havnsarbejdere og rengøringsdamer. Nu bor der bare en masse akademikere i dyre lejligheder, ligesom mig. Og de taler ikke Amagerkansk.

I denne narrativ sammenligner kvinden sin opvækst på Amager med sit liv samme sted i dag. En fortid kobles til nutid. Dette er gennemgående i en stor del af materialet. Deltagerne strukturerer deres oplevelser ved i deres tekster at opstille et før og et nu. Eksemplet illustrerer også et andet typisk narrativt element, nemlig opstillingen af kontraster og dertil knyttede kategoriseringer. I eksemplet er der "os fra Amager" i kontrast til "tilflyttere", og "lastbilchauffører, lufthavnsarbejdere og rengøringsdamer" i kontrast til "akademikere i dyre lejligheder". Disse modstillinger har den effekt, at de tilvejebringer en evaluering eller fortolkning – i dette tilfælde koblet til en fortid med det oprindelige og autentiske "Amagerkansk" til nutiden, som der ikke er "meget brokvarterer" over. Samme struktur med en tilknyttet værditilskrivning til et før og et nu så vi i eksemplet med "bus-sproget" og den oplevede forandring i udtalen af vejnavne. Et andet eksempel er følgende fra en mand født i 1957:

Jeg er godt nok opvokset i Dragør, men rødderne er Sundby hvor jeg også boede efter at jeg flyttede hjemmefra. Dengang, i 60'erne og 70'erne, kunne man høre forskel på beboerne fra Nørrebro, Vesterbro, Amagerbro og de fra Frederiksberg var helt uden for nummer med deres affekterede rigsdansk. Jeg var næsten aldrig i tvivl og havde det som sport, at gætte folks herkomst. [...] Fornemmelsen for lokale dialekter har jeg desværre tabt med årene. Men dengang kendte vi alle forskellene. Typisk va Københavnerne bedre til det pga. større berøringsflader, medens de der kom fra andre landsdele, havde lidt sværere ved det.

I dette uddrag af en lidt længere beretning opstilles også en kontrast mellem et før og et nu og mellem indfødte og folk "fra andre landsdele". Her er det dog ikke så meget udviklingen i sprogbrug, der evalueres, som det er fortællerens egen evne til at høre forskel på sproget i København, som han "desværre" har "tabt med årene". Værditilskrivningen er tydelig – det er godt at kunne høre forskel på dialekter, og ærgerligt når man ikke kan.

Materialets narrativer er som i eksemplerne her korte. I narrativforskningen kalder man dem *small narratives* eller *small stories*.²² En vigtig pointe hos blandt andet Alexandra Georgakopoulou er, at de små narrativer er performative.²³ Det vil sige, de fremstiller en version af virkeligheden, som samtidig er med til at konstruere den. Historierne kan ikke forstås som afspejlinger af de kontekster, der

---

22 Georgakopoulou 2007.

23 Georgakopoulou 2006; 2007.

gengives i dem, men skal netop ses som afsenderens konstruktion af en forståelse af verden. Vi kan igen forbinde pointen med Barthes – ”we speak our city”.²⁴ De små historier er en del af byens diskurs, som skabes gennem mangfoldige stemmer i og med byens levede liv.

I klassisk narrativanalyse søger man ofte efter fortællingens plot. Det vil sige et hændelsesforløb, der munder ud i en eller anden form for pointe.²⁵ Tilstedeværelsen af et plot er ikke definerende for *small stories*. Flere af beretningerne i materialet munder ikke ud i en egentlig pointe. Ikke desto mindre er der en god del af de indsamlede fortællinger, der i deres struktur er klassisk narrative med et velstruktureret plot. I disse tilfælde er det interessant at se på, hvad selve plottet gør for fortællingen, hvilken effekt det har. Lad os se på følgende to eksempler:

I 1961 ankom visomunge mennesker fra hele landet for at studere i København. Dengang kunne man på apotekerne købe tyggegummi af mærket Caroxin. Grete (f. 1941) fra Randers gik frejdigt ind på et københavnsk apotek og sagde højt på jysk: „Jeg vil gerne have en pakke „tøkgummi““ – udtalt med ø som i „ønske“. Grete vidste ikke, at københavnerne sagde „tyggegummi“ udtalt med y som i „hygge“. Hvorpå den københavnske apoteksdefektrice synligt forvirret og forlegen hviskede tilbage: „Undskyld, men mener De kondomer?“ [mand, født i Kolding i 1941]

Midt i fyrrerne (1944-46) var jeg bud i ismejeriet Hos Waldemar Heyn i Odensegade 4 Kbh. Ø. En kunde kommer ind fra den anden side af Østerbrogade (Rymsgade) og forlanger en hæl sød. Mælk solgtes i hele, halve og kvarte flasker. Han fik en hel sød (mælk) for det lød sådan. Kunden blev knotten og forlangte en hæl sød, det er jo det du lige har fået svarede Waldemar, der havde været frivillig i 1. Verdenskrig i Frankrig og så var den potte ude [mand, født på Østerbro i 1934]

Det første af de to eksempler stammer fra ankomstfortællingerne, det andet fra de indfødte københavneres fortællinger. Historierne ligner hinanden ved at beskrive en interaktion mellem en kunde og en ekspedient. Historiernes plot er bygget op omkring de misforståelser, som opstår, når kunden udtaler sit ønske på en for ekspedienten – og for stedet – uventet måde. I den første historie er det den nyligt tilflyttede fra Jylland, der med sin jyske udtale placeres i en komisk situation. I den anden historie er det en mand fra Rymsgade, hvis udtale er anledning til misforståelsen. Rymsgade blev formentlig anset for at være mindre fin end Odensegade, fordi der i Rymsgade var flere beboere som tilhørte arbejderklassen. Udtalen

24 Barthes 1997, 160.

25 Se fx Labov & Waletzky 1967.

af ordet ”halv”, som er noteret som ”hæl”, kunne tyde på en lavkøbenhavnsk udtale, som sælgeren i ismejeriet tolker som en ”hel”, hvilket kunden reagerer negativt på.

Plottet i de to historier har, ligesom flere lignende beretninger i materialet, en særlig effekt. Misforståelsen, som den udspiller sig i begge historier, den mislykkede kommunikation, signalerer, hvordan en vellykket interaktion ser ud eller burde se ud. Hvilken type sprogbrug der er gangbar, og hvilken der ikke er. Med andre ord reproducerer de plotdrevne historier på en effektiv måde fortællinger om, hvad der forventes og ikke forventes på det specifikke sted i København. De spiller på modtagerens forudindtagede forventninger og pirrer en reaktion (overraskelse, smil, undren). Vi kan ikke vide, om disse to historier er blevet fortalt tidligere, men det er nemt at forestille sig, at det er de. Og det er netop sådanne narrativer, som vi ofte genfortæller, der reproducerer vores forståelser af verden.²⁶

Erindring om lyden af sprog

Det er gennemgående, at der i fortællingerne knyttes en vis nostalgi til barndommens sprogforskelle, som for eksempel udtrykt af Louise i artiklens indledende citat: ”Jeg kan godt savne de tydelige kvarter-dialekter”. I en artikel om lyd i bykvarteret *Grønland* i Oslo kommer historikerne Hans Philip Einarsen og Frank Meyer ind på, hvordan lyd lagrer sig som erindring hos mennesker, og hvordan vores første erfaringer med steders lyd påvirker vores oplevelse af dem: ”Lyder vi er født inn i, har trolig en innvirkning på identitet og selvfølelse senere i livet. Kjente lyder gir oss en følelse av å være hjemme.”²⁷ Når det gælder sprog, vil de fleste have erindringer om dialekter eller særlige måder at tale på, som de knytter til forskellige steder. Lyden af barndommens sprog kan også skabe en følelse af trykthed; som når en af informanterne skriver: ”Jeg bor stadig på Amager og bliver glad når jeg hører lokale folk snakke, for så føler jeg mig hjemme” [kvinde, født 1984 på Amager].

Erindringen om sprog som det var i gamle dage i København, fylder en stor del af beretningerne, jf. nogle af eksemplerne ovenfor, men også følgende to:

Jeg husker at Vesterbro'sk i min barndom havde et mere distinkt udtryk end i dag, det adskilte sig markant fra andre brokvarterers sprog. Som eksempel forbinder jeg Kim Larsens „Joanna“ der blev sunget af 13-årige Søren Bernbum med det gamle Vesterbro'sk. [Mand, født 1977, Vesterbro]

---

26 Ochs et al. 1992.

27 Einarsen & Meyer 2018, 115.

Sprogforskellene erindres af informanterne som større i barndommen end i dag.
Foto af børn på Lille Istedgade, 1972. Roald Pay/Delta. Københavns Museum.

Min fars far er født i Nansensgade af tyske forældre 1883, min far født 1911 i Birkegade/Nørrebro, jeg er født på Nørrebro 1957 og opvokset i Blågårdgade. Der var klart forskel på sprog indenfor meget snævre område afgrænsninger, men også dengang var indvandring både fra resten af landet og udlandet med til at påvirke sproget i området. På Nørrebro var der meget tilflytning med andre danske dialekter og tysk, svensk, polsk, russisk mv. Min tante (ærke Københavner) påtalte at det ikke hed lavkage men lagkage, med udtalt «g», samt at cykel hed cikel og keks udtaltes kiks med i. Min morfar fra Stevns kunne jeg ikke forstå så anderledes var hans sprog [Kvinde, født 1957, Nørrebro]

På tværs af fortællingerne fremhæves det, at man har kunnet høre forskel på byens kvarterer. Nogle kalder forskellene for dialekter uden at specificere, hvad de konkrete forskelle har bestået i. Andre giver eksempler som "cykel" over for udtalen "cikel", som i eksemplet ovenfor, eller "majet" (meget) over for "mejet".

Det er gennemgående, at sprogforskellene mellem bykvartererne beskrives som større i barndommen end i dag. Det gælder uanset, om informanten er født i 1940'erne eller 1980'erne. Man kan godt spekulere på, hvorfor det er sådan og om der faktisk var større forskelle på københavnernes sprog for 20, 30 eller 40 år siden. Mest sandsynligt er det nok, at sprogforskellene erindres som mere

udprægede, end de faktisk var. I erindringen fremstår kontrasterne måske som større, fordi de første lyde, som Einarsen og Meyer skriver det, lagrer sig og har indflydelse på de identiteter, vi skaber senere i livet. I vores sammenhæng er det derfor interessant, hvad fortællingerne om barndommens København er med til at skabe. Det er gennemgående, at der fremmanes et billede af et andet København, der i kontrast til nutidens by har været præget af en større – eller i hvert fald en anden slags – sproglig diversitet end i dag, og denne diversitet er knyttet til positive værdier som for eksempel korrekthed (som i eksemplet med ”bus-sproget” ovenfor) og autenticitet (som i eksemplet med kvinden fra Amager, der skriver ”Der er ikke meget brokvarter, over den måde min egen søn på 12 og hans venner taler på”). Den implicite modstilling til dette billede er omvendt et nutidigt København præget af sprog, som opfattes som mere ukorrekt end tidligere og ikke mindst mindre autentisk. Gennem fremstillingen af den erindrede fortid, fremstiller fortælleren sig med andre ord som en autentisk københavnere med indsigt i byens steder og historie.

Sprogenes sociale stratifikation

Inden for den perceptuelle dialektologi er det som nævnt veldokumenteret, at at der kan være stor forskel på lægfolks perceptioner af sprog og lingvisternes beskrivelser af folks produktion af sprog.²⁸ Som sprogforsker tvivler jeg på, at at der indenfor korte afstande i byen har eksisteret lingvistiske forskelle, som var store nok til, at man kan tale om deciderede dialektforskelle. Der har formentlig aldrig i lingvistisk forstand eksisteret et ”nørrebrok”, som var anderledes end et ”vesterbrok”. Derimod er der ikke tvivl om, at københavnsk i 1900-tallet har været præget af en hørbar lagdeling mellem arbejderklassens og middelklassens måder at tale på. Disse forskelle er velbeskrevne af sprogforskere som sociolekter og benævnt lavkøbenhavnsk og højkøbenhavnsk.²⁹

Når informanterne i vores materiale beretter om, at ”der var klart forskel på sprog indenfor meget snævre område afgrænsninger”, afspejler det typisk disse sociolektale forskelle. Det ses ikke mindst af de ord, som knyttes til de forskellige måder at tale på: I nogle kvarterer tales der ”pænt” og ”affekteret”, men i andre ”fladt” og som en ”havnearbejder”. Sådanne ord beskriver værdier, som informanterne associerer med bydelens sprog, og disse værdier er overraskende ens på tværs af materialet. Ser man nærmere på, hvor sproget opleves som ”pænt” og ”affekteret”, og hvor sproget er ”fladt”, tegner sig et næsten karikeret billede af byens sociale geografi. Det er helt gennemgående, at sproget i de traditionel-

---

28 Montgomery 2016

29 Brink & Lund 1975; Gregersen & Pedersen 1991.

le arbejderkvarterer, Nørrebro, Vesterbro og Amagerbro, beskrives med ord som ”hårdt”, ”fladt”, ”med mange bandeord” og ”slang”. Og sproget i de kvarterer, der traditionelt har været opfattet som mere velhavende, Frederiksberg, København K og til dels Østerbro, beskrives med ordene ”affekteret” og ”at tale pænt”, for eksempel:

Jeg er opvokset på Nørrebro og der var en klar forskel på sproget fra det affekterede Indre By, på Amager hvor mange ting blev udtalt med en ’ång’ lyd (fx hångklæder) og Vesterbro som var lidt mere hårdt sprog. Nørrebro og Vesterbro havde den meget karakteriske tykke københavner-accent [kvinde, født 1977, Nørrebro]

Jeg er fra Amager. Mere specifikt er jeg fra Amagerbro/Sundby området. Her er der en klar forskel i den Københavnske dialekt, hvis man sammenligner med en fra Frederiksberg eller Nørrebro. Der er mange stereotyper om Amager og en af dem er at vi bander som havnearbejdere. Og det er nok også meget rigtigt. Jeg har altid bandet lidt for meget [kvinde, 1995, Amagerbro]

På kortet figur 1 (side 156) har jeg indsat de ord, som bruges om sproget i de forskellige københavnske kvarterer. Kortet illustrerer, hvordan de oplevede sprogforskelle af informanterne er forbundet med specifikke steder, og at sproget knyttes til bestemte værdier.

Det er forventeligt, at brokvartererne forbindes med arbejderklassens sprog, som til alle tider har været udskældt for netop at være grimt, hårdt og fladt – meget ofte eksemplificeret ved ”det flade a”.³⁰ Mere overraskende er det måske, at alle informanterne er fuldstændig enige om, at det er sådan, den sproglige virkelighed ser ud. Der er ingen der skriver, at man taler ”fladt” eller ”med slang” på Frederiksberg, og heller ingen, der beskriver sproget på Amager eller Nørrebro som ”pænt” eller som ”rigsdansk”. På tværs af fortællingerne er der komplet enighed om, at det er sådan det københavnske sprogkort, ser ud. Det gælder også for de københavnere, som er født andre steder, men er flyttet til byen senere i deres liv, som i dette eksempel:

Jeg er født i USA og kom til Danmark som 6-årig, hvor jeg kom til at bo i Gentofte. Da min far var Nordmand og min mor dansk med rødder i København, kom vi aldrig til at tale fin gentoftesk, men lidt af et blandingsprog præget af tiden i USA, norsk og fladt dansk. Som 18-årig kom jeg til København, hvor jeg har boet siden, på Nørrebro, på Østerbro og har siden

---

30 Jørgensen 1980.

Københavnernes forestillinger om københavnsk

Nørrebro	Frederiksberg	Vesterbro	København K	Amager
Flade a'er	Pænt	Bredt	Pænt	Fladt
Fladt	Korrekt	Fladt	Korrekt	Flade a'er
Bandeord	Affekteret	Tyk køben-	Affekteret	Taler hurtigt
Mange sprog	Rigsdansk	havneraccent	Rigsdansk	Bandeord og slang

Figur 1. Kort med de mest anvendte betegnelser for sproget på henholdsvis Amager, Vesterbro, Nørrebro, Frederiksberg og København K.

1979 boet i Indre by, Nansensgade. I min færd blandt mange musikere, akademikere, gæve folk af håndværkeræten osv osv Har jeg været eksponeret for mange forskellige sociolekter. Jeg har ikke selv tillært mig eller lagt mit sprog om til noget fladt københavnsk, men tror selv at jeg taler et jævnt, ukunstlet rigsdansk. Men især i min tid på Nørrebro har jeg bestemt hørt masser af „klassisk“ københavnsk af den flade og lidt rå type [mand, født 1952, Gentofte/USA]

Manden giver her udtryk for, at han opfatter brokvarternes sprog ”af den flade og lidt rå type” som ”klassisk københavnsk”. Det klassiske københavnske står i kontrast til mandens eget sprog, som er ”jævnt, ukunstlet rigsdansk”. Denne fremstilling ligner en del andre beretninger i materialet. Det er ikke sjældent, at fortælleren benævner sit eget sprog som ”rigsdansk”. Det er interessant, at betegnelsen ”rigsdansk” – som almindeligvis bruges om dansk, der *ikke* kan stedbependes

Sproget opfattes som finere på Frederiksberg sammenlignet med Vesterbro og Nørrebro. Konfirmander ved Frederiksberg Kirke, ca. 1910. Københavns Museum.

– knyttes til København K og Frederiksberg. Det viser, at "rigsdansk" i praksis ikke opfattes som socialt eller geografisk neutralt (idet det knyttes til bestemte socialgrupper på specifikke steder). Dette er konsistent med sprogforskernes påpejning af, at det netop er den københavnske øvre middelklasses sprog, som i det danske samfund har fået status som rigets sprog, rigsdansk (blandt andet gennem Danmarks Radio).

Figur 1 og de betegnelser, som hæftes på de forskellige kvarterers sprog, kan også ses som udtryk for de almindelige mekanismer, som kendes fra menneskers måder at konstruere stereotyper på. Små forskelle forstørres, karikeres og kobles til bestemte negative eller positive værdier.³¹ Den forskydning i udtalen af vokalen A, som blev karakteristisk for arbejderklassens sprog i 1900-tallet og kendt som 'det flade a', er et godt eksempel herpå. Det er en lille udtaleforskel, som høres og tolkes som socialt adskillende. Det flade a modstilles i flere beretninger det at "tale pænt" eller "affekteret", for eksempel:

I skolen (Øster Farimagsgade Skole) og i gården, hvor jeg boede, talte børnene med flade A-er.

Min familie boede i en lejlighed ud til Sortedamssøen. De børn, der boede i husene ud til søen, talte på én måde, og børnene, der boede ud til Ryegade

31 Kristiansen 2003.

på en anden måde. Der var en vældig aggressiv holdning fra børnene fra Ryesgade overfor børnene på Dosseringen. Det gav sig udtryk i en vrængende gengivelse af det, de hørte fra børnene på Dosseringen. Der var tale om forskelle i udtale (fx flade A-er) versus "at tale affekteret". Jeg mener også, at der var forskelle i ordforråd (størrelse og art). Som jeg husker det, gjaldt denne forskel også for de voksne i de to grupper [kvinde, født 1943, Østerbro]

Her fremhæves det flade a som den største forskel på sproget hos dem, der boede ud til Sortedamssøen og dem, der boede ud til Ryesgade på den anden side. Dem på Ryesgade-siden beskrives som nogle med "en vældig aggressiv holdning". I det tidligere viste eksempel fra ismejeristen Waldemar Heyn i Odensegade var det ordet 'halv', der i historien blev udtalt med en vokal, som ikke blev accepteret som korrekt. Fælles for sådanne eksempler er fornemmelsen af en underlæggende spænding mellem byens forskellige sociale grupper. Médéric Gasquet-Cyrus beskriver det i en artikel om perceptuel dialektologi således:

Beyond the (supposed) linguistic differences, one can feel the social or ethnic tensions and the complexity of a city with its stratification and its dynamics. The maximisation of the differences between the accents is a way to sketch boundaries between groups – and to deny to some people the legitimacy of being members of the urban community.³²

Understregningen af de små sproglige (vokal)forskelle får en stratificerende og også udgrænsende effekt i sig selv. Med Barthes kan vi sige, at de er med til at skabe en 'byens diskurs' om kvarterernes identiteter og demarkeringer. Flere af informanterne synes at være bevidste om sprogets udgrænsende effekter. De beretter, hvordan de forsøger at ændre eller tilpasse deres sprog, så de undgår stereotypisering eller stigmatisering. Her et par eksempler:

Jeg har gjort mig umage for ikke at bruge en udtalt Nørrebro accent, da det blev betragtet som en klar indikation af min sociale placering [kvinde, født 1957, Nørrebro]

Da jeg blev ældre, var det ikke smart at komme fra Frederiksberg. Jeg ville hellere være københavner. Det smittede også af på mit sprog. Jeg talte mere som mine venner. Som voksen taler jeg vist københavnsk, som jeg selv definerer som en blanding af brokvarterne – ikke så langt tilbage i halsen som på Nørrebro. Måske mere fladt som Vesterbro, men lidt modereret. Jeg har faktisk selv svært ved at høre det, men jyder siger, jeg taler meget køben-

---

32 Gasquet-Cyrus 2016, 181.

havnsk. Når jeg har behov, kan jeg dog slå over i Frederiksbergsk [kvinde, født 1967, Frederiksberg]

Det er altså eksempler på at tilpasse sig 'begge veje', dels at undgå at tale som på Nørrebro, dels Frederiksberg. Der er også nogle, der fortæller om at ændre sprog, fordi deres sprog ikke blev accepteret af omgivelserne:

Jeg fandt at jeg måtte nedtone min sproglige kunnen, for ikke at skille mig ud. Vi boede i øvrigt alle fra klassen på den rigtige side af togsporene, dvs grænsende op til Frederiksberg, hvor de andre fra Folehaven-området, boede på den forkerte side. [...] Jeg var vel udsat for en slags omvendt sprogsnobberi i folkeskolen. [kvinde, født 1977, Valby]

Jeg er født i 1943 på Frederiksberg [...] Vi boede i et meget blandet kvarter, de fleste var arbejdere eller håndværkere og så var der lige i vores hus en lomme af præster, arkitekter, officerer og pharmaceuter, det medførte at jeg hjemme talte som mine forældre, på vejen med mine legekammerater et mere dialektpræget sprog, ellers fik jeg at vide, at jeg var forfinet og de brugte ikke ordet rosende [mand, født 1943, Frederiksberg]

Til sammen tegner de indsamlede beretninger et billede af en ikke bare sprogligt, men også socialt stratificeret by, hvor kvartererne i en næsten én-til-én sammenstilling mellem sprog og sted repræsenterer bestemte sociale grupper.

Konklusion

Baseret på 51 fortællinger om sprog i København har jeg i denne artikel undersøgt, hvordan den oplevede lyd af sprog i byen, udgør en del af borgernes fortælling om sig selv. Udgangspunktet har været en forståelse af lyd som kulturelt indlejret og med effekter for både perceptionen og konstruktionen af mennesker og steder. Med inddragelse af narrativanalyse af såkaldte *small-stories* har jeg gennemgået materialets fortællinger, deres opbygning og funktioner, og med den perceptuelle dialektologi har jeg belyst, hvordan forestillinger om blandt andet autenticitet og korrekthed er gennemgående i beskrivelserne af sproget i byens forskellige kvarterer. Selvom materialet ikke kan siges at være repræsentativt, tegner der sig alligevel nogle mønstre, som dels går på tværs af forskellige grupper – køn, alder og opvækststed – og som dels svarer til de forestillinger om sprog, som er beskrevet i andre tidligere undersøgelser inden for den perceptuelle dialektologi. Det gælder ikke mindst reproduktionen af forestillinger om arbejderklassens sprog som fladt, grimt og groft, men også autentisk, og middelklassens sprog som pænt, korrekt og

neutralt, men også affekteret. De 51 fortællinger repræsenterer derudover en mere generel forestilling om naturlige affiniteter mellem sprog, steder og identiteter, som forstyrres af mobilitet – i beretningerne i form af tilflyttere.³³

Undersøgelsens materiale rummer ikke megen konkret lingvistisk information om grammatik, ord og udtale. I et selvstændigt felt i skemaet bad vi informanterne om at give konkrete eksempler på sprog, altså for eksempel konkrete slangord eller særlige udtaler. Det kom der dog ikke meget ud af. De fleste lod feltet stå tomt eller henviste til de eksempler, de allerede havde skrevet i deres fortælling. I beretningerne nævnes 'de flade a'er', en lille smule om tryk i eksemplet med udtalen af vejnavne i bussen, og ganske enkelte ordudtaler ('cikel' over for 'cykel' og 'mæjet' over for 'majet' (meget)). Beskrivelserne af københavnernes sprog er gennemgående holdt på et generelt og implicit vurderende plan ('fladt', 'meget slang', 'taler hurtigt', 'affekteret' osv.). Fraværet af sproglig konkretisering er dog en pointe i sig selv, og kan ses som en understregning af, at den faktiske sproglige variation ikke er, og formentlig heller ikke var, særlig stor på tværs af byens kvarterer. Til gengæld opfattes de få og små sproglige forskelle som udprægede og de tillægges stor social betydning. Undersøgelsen viser, at københavnere på ingen måde oplever sprog – heller ikke små sproglige forskelle – som betydningsneutrale dele af byens lyduniverser. Tværtimod understreger fortællingerne lyd- og tegnteoretikernes pointe om, at lyd som tegn indgår i den altid igangværende produktion af byens mange betydninger.

Litteratur

- Bailey, Peter 1996: "Breaking the sound barrier: a historian listens to noise". *Body and Society*, 2(2), s. 49-66.
- Barthes, Roland 1997: «The Semiology and the Urban». Leach, Neil (red.): *Rethinking Architecture*. New York og London: Routledge, s. 158-172.
- Brink, Lars og Lund, Jørn 1975: *Dansk Rigsmål*. København: Gyldendal.
- Einarsen, Hans Philip og Meyer, Frank 2018: "Superdiversitetens lydspor". Frank Meyer (red.), *Norges lyder. Stabbursklokker og storbykakofoni*. Oslo, s. 105-118.
- Gasquet-Cyrus, Médéric 2016: "The accents of Marseille: Perceptions and linguistic change". Jennifer Cramer og Chris Montgomery (red.). *Cityscapes and Perceptual Dialectology: Global Perspectives on Non-Linguists' Knowledge of the Dialect Landscape*. Boston: De Gruyter, s. 159-181.
- Garrioch, David 2003: "Sounds of the city: the soundscape of early modern European towns". *Urban History*, 30/1. s. 2-25.

---

33 Se fx Quist 2010; Johnstone 2014.

- Georgakopoulou, Alexandra 2006: "Thinking big with small stories in narrative and identity analysis". *Narrative Inquiry* 16(1), s. 122-130.
- Georgakopoulou, Alexandra 2007. *Small stories, interaction, and identities*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gregersen, Frans og Pedersen, Inge Lise (red.) 1991: *The Copenhagen Study in Urban Sociolinguistics, Part 1 & 2*. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Johnstone, Barbara 2014: *Speaking Pittsburghese: the Story of a Dialect*. New York: Oxford University Press
- Jørgensen, Jens Normann 1980: *Det flade a vil sejre!: en undersøgelse på sociolingvistisk grundlag af visse københavnske sprogforhold*. Manuskriptsamlingen Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet.
- Karrebæk, Martha; Pedersen, Inge Lise; Quist, Pia 2018: "København: Fra boplads til mødesteder". *Dansk til det 21. århundrede: Sprog og samfund*. København: U. Press, s. 193-206.
- Kelman, Ari Y. 2010: "Rethinking the Soundscape – A Critical Genealogy of a Key Term in Sound Studies" in *Sense and Society*, vol. 5, issue 2, 2010, s. 212-234.
- Kristiansen, Gitte 2003: "How to do things with allophones: Linguistic stereotypes as cognitive reference points in social cognition". Rene Dirven, Roslyn Frank, Martin Putz (red.): *Cognitive models in language and thought: Ideology, metaphors and meanings*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, s. 69–120.
- Labov, William og Waletzky, Joshua 1967: "Narrative Analysis. Oral Versions of Personal Experience". June Helms (red.): *Essay on the Visual and Verbal Arts*. Seattle: University of Washington Press, s. 12-44.
- Maegaard, Marie; Monka, Malene; Mortensen, Kristine; Stæhr, Andreas (red.) 2020: *Standardization as Sociolinguistic Change: a Transversal Study of Three Traditional Dialect Areas*. New York: Routledge
- Montgomery, Chris 2016: "Perceptual prominence of city-based dialect areas in Great Britain". Cramer, Jennifer, Montgomery, Chris (red.). *Cityscapes and Perceptual Dialectology: Global Perspectives on Non-Linguists' Knowledge of the Dialect Landscape*. Boston: De Gruyter, s. 285-207.
- Niedzielski, Nancy og Preston, Dennis 2010: *Folk Linguistics*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Nielsen, Svend 2007: "Her'r Siild. Gaderåb i Danmark" i *Folk og Kultur*, 2007, s. 71-86
- Ochs, Elinor; Taylor, Carolin; Rudolph, Dina; Smith, Ruth 1992: "Storytelling as Theory Building Activity". *Discourse Processes* 15, s. 37– 72.

- Ochs, Elionor 1997: "Narrative". Teun A. Van Dijk (red.): *Discourse as Structure and Process. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: Sage, s.185-207
- Quist, Pia 2010: "Untying the language-body-place connection: A study on linguistic variation and social style in a Copenhagen community of practice". Peter Auer og J. Eric Schmidt (red.): *Language and Space*. Berlin: De Gruyter Mouton. 632–648.
- Rosenfeld, Sophia 2011: "On Being Heard: A Case for Paying Attention to the Historical Ear". *The American Historical Review*. Vol. 116, No. 2, s. 316-334.
- Schafer, R. Murray 1993 (1977): *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*. Rochester, Vt: Destiny Books.
- Svendsen, Bente Ailin 2018: "The dynamics of citizen sociolinguistics". *Journal of Sociolinguistics* 22/2, s. 137–160.

BILAG: Pressemeddelelse med efterlysning af deltagere

Del dine historier om sprog i København

Københavnerne taler lige så forskelligt, som de er forskellige. De har forskellige geografiske og sociale baggrunde, og derfor kan københavnsk lyde på et utal af forskellige måder. I forskningsprojektet *Lyden af hovedstaden* indsamler Center for Dialektforskning ved Københavns Universitet og Københavns Museum borgernes egne fortællinger om deres oplevelser med sprog i byen.

"Når vi taler sammen og lytter til hinanden, skaber vi historier og identiteter. En accent, en dialekt eller måske blot en uventet udtale af "Farimagsgade" kan være med til at skabe de forestillinger, vi har om hinanden. Forestillinger om, hvem der hører til eller ikke hører til. Hvem der er smarte og seje, søde og sjove, gamle og unge. Hvem der lige er ankommet med firetoget, og hvem, der har boet i byen hele sit liv," udtaler professor Pia Quist fra Center for Dialektforskning.

De fleste københavnere har – uanset om de er født i byen eller er tilflyttere – en sprog-historie. En historie om nogen, der talte anderledes og underligt, en historie om ikke at blive forstået, en historie om de andre i byen, der ikke udtalte ordene på samme måde som en selv. Vi vil gerne høre disse historier!

Københavnernes historier bliver indsamlet online og vil indgå i forskning og Center for Dialektforskning's samlinger, samt i projektet *Lyden af Hovedstadens* afsluttende særudstilling på Københavns Museum i 2023. I første omgang er vi interesserede i historier fra borgere bosat i Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Vi efterlyser to typer af fortællinger:

Ny i København – del din oplevelse

København er befolket af tilflyttere fra nær og fjern. Hvis du er flyttet til byen og har oplevet, at du ikke blev forstået, at københavnere talte un-

derligt, at du måtte ændre dit sprog eller noget helt andet, vil vi meget gerne høre din historie. Klik her for at dele din historie som ny i København: <https://lydenafhovedstaden.ku.dk/ankomstfortaellinger/>

Eksempel: "Nogle gange midt i en samtale har jeg fået at vide, at jeg lyder meget jysk", Anna 31 år, flyttede til København fra Billund for 11 år siden.

Fra København – hvordan talte man i dit kvarter?

Man plejer ikke at tale om at københavnsk består af forskellige dialekter. Alligevel har mange den oplevelse, at københavnsk tales på forskellige måder forskellige steder i byen. Nogle mener, at man taler forskelligt i hver sin ende af Istedgade, at folk på Nørrebro og Vesterbro taler helt forskelligt, eller måske ligefrem, at dem i den anden gård på den anden side af vejen, taler anderledes. Vi vil meget gerne høre historierne. Klik her for at dele din historie som oprindelig københavner: <https://lydenafhovedstaden.ku.dk/koebenhavnerhistorier/>

Eksempel: "I min barndom var jeg aldrig i tvivl om, at dem på Vesterbro talte anderledes end os", Lene 74, opvokset på Nørrebro.

English Summary

The imagined sound of the city:

a folk linguistic study of Copenhagensers' perceptions of urban languages

This article reports on a study of narratives about language in Copenhagen written by 51 Copenhagensers. Although language is rarely treated in the context of historical sound studies, the diversity of languages in the city forms a central part of urban soundscapes. Conversations, shouts and singing, for example in the market square, the bus and in the backyard, work as semiotic elements in human constructions of and navigation in urban spaces. The study explores the role that the sound of language plays in relation to the city's neighborhood identities as well as attitudes and values, which through the perception of language are linked to the city's different people and places. The study draws on the sociolinguistic research tradition of perceptual dialectology, which offers a methodological and theoretical framework for the analysis of human narratives and experiences of urban linguistic variation. The study concludes that the Copenhagensers who participated in the study in no way experience language as meaning-neutral parts of the city's soundscape. On the contrary, the stories told by the participants emphasize the point of sound and sign theorists that sound is included as a sign in the ever-ongoing production of the city's many meanings.